

ELOKUVAN VIENTISTRATEGIA

Sisällys

1 Elokuvan viennin nykytila	3
2 Visio ja strategiset painopisteet	4
3 Viennin tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet	5
4 Toimijat ja työnjako	6
5 Kustannusarvio	7
Liite	8

1 Elokuvan viennin nykytila

Suomessa toimii pitkien elokuvien, lyhyt- ja dokumenttielokuvien sekä animaatioelokuvien tuotannossa arviolta noin 300 tuotantoyhtiötä. Yhtiöiden työllistämää henkilömäärää on vaikea arvioida, koska työskentely on projektikohtaista. Esimerkiksi yhden pitkän fiktioelokuvan tuotantoon osallistuu keskimäärin 200 henkilöä.

Esimerkkeinä kotimaisen pitkän fiktioelokuvan budjeteista, niiden saamista tuotanto- ja kotimaanmarkkinointi- ja levitystuista, työllistämisvaikutuksista, verokertymistä valtiolle sekä toisaalta kotimaan myynnin jakautumisesta teatterilevityksen, VHS/DVD-myyntin ja VHS/DVD-vuokrauksen kesken on kuvattu tarkemmin kaksi tuotantoesimerkkiä strategian liitteessä 1.

Suomen elokuvasäätiö vastaa muun toimintansa ohella suomalaisen elokuvan kulttuuriviennistä. Se tekee tunnetuksi suomalaista elokuvataidetta ja suomalaista kulttuuria sekä edistää elokuvien myyntiä ulkomaille. Toiminnan yhtenä tavoitteena on esittää kotimaisia elokuvia mahdollisimman monella kansainvälisesti merkittävällä ulkomaisella elokuvafestivaalilla ja muissa tapahtumissa. Toiminnalla pyritään luomaan edellytyksiä myös kaupalliselle kansainväliselle menestykselle. Elokuvasäätiö ja Kopioston yhteydessä toimiva AVEK rahoittavat yhdessä lyhyt- ja dokumenttielokuvien kulttuurivientiä.

Suomen elokuvasäätiö myös tukee rahallisesti tuotantoyhtiöitä kulttuurivientityön aiheuttamissa kustannuksissa, kuten kansainvälisten elokuvakopioiden ja promootiomateriaalien valmistuksessa sekä tekijöiden festivaalimatkoissa. Tällä hetkellä Suomen elokuvasäätiön kulttuuriviennin tuen kokonaismäärä on kuitenkin vain 2,4 % säätiön tuotanto- ja kotimaanlevitystuesta, 335 500 euroa vuodessa.

Vuonna 2006 suomalaisia elokuvia esitettiin yli 600 kertaa lähes 300 tapahtumassa, yli 50 maassa. Festivaaliesitysten lisäksi suomalaista elokuvaa myydään vuosittain lukuisiin maihin televisio-, teatteri- ja VHS/DVD-levitykseen, ja se kokoaa vuosittain miljoonien ulkomaisten katsojien yleisön. Elokuvien kaupallisesta viennistä vastaavat tuotantoyhtiöt itse. Ne käyttävät välikäsinä kansainvälisiä myyntiyhtiöitä, jotka myyvät elokuvien esitysoikeuksia edelleen kunkin maan paikallisille teatteri- ja VHS/DVD-levittäjille sekä televisiokanaville. Elokuvan kansainvälisen myynnin arvosta ja alan toimijoiden liikevaihdosta on vaikea sanoa mitään tarkkaa tietoa. Tietoja ei ole systemaattisesti kerätty ja toimialalla näitä tietoja on perinteisesti pidetty liikesalaisuuksina.

Tällä hetkellä ei myöskään ole olemassa minkäänlaista yleistä tilastoa siitä, mihin kaikkiin maihin ja millä volyymilla suomalaista elokuvaa myydään. Keskeisiä vientimaita ovat kuitenkin ainakin Pohjoismaat, Viro, Saksa ja Ranska.

Kansainväliset elokuvamarkkinat ovat mittaamattoman laajat ja jatkuvassa muutoksen tilassa. Suomalaisen elokuvan pääsy näille markkinoille on erittäin haasteellista, ja ainoastaan yksittäiset suomalaiset tuottajat ovat tähän mennessä todella onnistuneet tässä tehtävässä (vrt. Aki Kaurismäki, jonka elokuvia on jo 90-luvun puolivälin jälkeen myyty kymmeneen maihin).

Rakenteelliset edellytykset suomalaisen elokuvan vientitoiminnalle ovat jo olemassa: elokuväsäätiöllä on pitkät perinteet, osaaminen ja toimivat verkostot kulttuuriviennissä, ja kaupallinen vienti perustuu olemassa olevalle kansainvälisten myyntiyhtiöiden ja ulkomaisten levittäjien verkostolle.

Suurin este aktiivisemmille vientiponnisteluille on suomalaisten tuotantoyhtiöiden resurssipula: vahvempi tuotantojen rahoituspohja lisäisi tuotantoyhtiöiden vakautta ja vapauttaisi tuottajalle sekä ajallisia että taloudellisia resursseja liiketoiminnan ja erityisesti tuotantojen kansainvälistämiseen. Sinänsä suomalainenokuva on laadukasta ja samanaikaisesti niin omaäänistä, että sillä on kansainvälistä potentiaalia.

Suurin uhkakuva suomalaiselle elokuva-alalle sekä kotimaassa että viennin suhteen on se, että elokuvatuotannon julkinen rahoitus ei kasva Suomen elokuväsäätiön Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelmassa 2006–2010 esittämällä tavalla pohjoismaiselle tasolle. Elokuvan kaltaisella työvoimavaltaisella alalla kustannukset nousevat helposti liian hidasta julkisen tuen kasvua nopeammin, jolloin rahoituspohja käytännössä heikkenee. Viennin tärkein edellytyshän on kuitenkin tasokas tuote.

2 Visio ja strategiset painopisteet

Suomalaisen elokuvan vientistrategia pohjautuu Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelmassa 2006–2010 esitetyille lähtökohdille. Vientistrategia on laadittu näiden lähtökohtien mukaisesti syksyn 2006 aikana.

Elokuvan vientistrategian vision mukaisesti vuonna 2010 vuosittain mahdollisimman moni suomalainenokuva leviää maailmanlaajuisesti. Koska kulttuurivienti on kaupallisen viennin edellytys, tärkeänä lähtökohtana on, että tärkeimmillä kansainvälisillä festivaaleilla (Cannes, Berliini, Toronto, Venetsia) on suomalaisten elokuvien ensi-iltoja ja suomalaisia elokuvia esitetään muutoinkin sadoissa esityksissä kymmenillä merkittävillä kansainvälisillä elokuvafestivaaleilla.

Myös elokuvatuotannot ovat nykyistä kansainvälisempiä: suomalaisten tuotantoyhtiöiden osallistuminen kansainvälisiin tuotantoihin on pysyvä osa niiden toimintamallia, ja toisaalta ulkomaiset tuotantoyhtiöt käyttävät Suomea kuvauspaikkana ja suomalaisen elokuva-alan palveluita tuotannoissaan.

Elokuvan viennin visio 2010 perustuen Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelmaan 2006–2010 on esitetty tiivistetysti alla.

Vuosittain suomalaista elokuvaa levitetään ja esitetään maailmanlaajuisesti. Elokuvien tekijänoikeudet ovat pääosin suomalaisten tuotantoyhtiöiden hallussa.

Suomalaisilla elokuvilla on ensi-ilta merkittävillä kansainvälisillä elokuvafestivaaleilla (Cannes, Berliini, Toronto, Venetsia).

Suomalaiset tuotantoyhtiöt osallistuvat kansainvälisiin tuotantoihin ja päivittäin.

Ulkomaiset tuotantoyhtiöt käyttävät Suomea kuvauspaikkana ja suomalaista taiteellista osaamista tuotannoissaan.

Edellä esitetty visio ja tässä strategiassa esitetyt elokuvan viennin tavoitteet ovat mahdollisia, mikäli vienitoiminnan perusedellytykset ja lähtökohdat on mahdollista täyttää. Ensinnäkin Suomessa on oltava ammattimaisia ja tarpeeksi vahvoja tuottajia ja tuotantoyhtiöitä. Toisekseen elokuvatuotannon rahoituksen pitäisi olla nykyistä korkeammalla tasolla, jotta taataan tarpeeksi laadukkaiden ja monipuolisten elokuvien tuotanto. Tämä osaltaan vapauttaisi tuottajien työaikaa kansainvälistymiseen ja vientiin jo tuotannon kehittämissä vaiheissa. Kokonaisuudessaan suomalaisten elokuvien budjetit on kyettävä nostamaan kansainväliselle tasolle. Osa tästä rahoitustarpeesta tulee kattaa julkisella rahoituksella. Vain riittävällä rahoituksella luodaan puitteet, joissa elokuvantekijöiden osaaminen ja luovuus voidaan maksimaalisesti hyödyntää.

Tuottajien koulutuksessa on vahvistettava vientitoiminnan osaamista. Lisäksi tuottajien jatkokoulutusta on kehitettävä (EU Media-ohjelma) vahvistamalla tuottajien ammattitaitoa sekä ajallisia ja rahallisia resursseja. Tuotantojen alkuvaiheen rahoituksessa on kiinnitettävä huomiota myös kansainvälistymisen rahoitukseen. Tältä osin rahoitus on riittämätöntä tällä hetkellä. Tuotantojen kansainvälistäminen jo niiden suunnittelu- ja käynnistämishetkellä vaatii tuekseen yhteistyökumppanuuksia ulkomailla. Vastaavasti tuotantojen kansainvälinen myynti ja promootio on kyettävä käynnistämään jo tuotannon kehittämissä vaiheissa, ei vasta silloin kun elokuva on jo valmis. Lisäksi elokuvan viennin onnistumisen kannalta on tärkeää, että toimialan kansainväliset verkostot toimivat ja että elokuvan viennin kansalliset perusinstituutiot ovat pääosin kunnossa.

3 Viennin tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet

Edellä esitetyn vision pohjalta elokuvan viennin keskeisimmät tavoitteet ovat seuraavat:

- Myyntiyhtiöt myyvät suomalaisten elokuvien esitysoikeudet mahdollisimman moneen maahan. Käytännössä tämä tarkoittaa muutamien elokuvien esitysoikeuksien myyntiä vuositasolla. Suomalaisia pitkiä elokuvia tuotetaan vuosittain 12.
- Suomalaisilla elokuvilla on ensi-ilta merkittävillä kansainvälisillä elokuvafestivaaleilla (Cannes, Berliini, Toronto, Venetsia).
- Suomalaisia elokuvia esitetään sadoissa esityksissä kymmenillä merkittävillä kansainvälisillä elokuvafestivaaleilla.
- Onnistuneesta vientitoiminnasta syntyneet myyntitulot vahvistavat tuotantoyhtiöitä ja toimialaa.
- Suomalaisten tuotantoyhtiöiden osallistuminen kansainvälisiin tuotantoihin on pysyvä osa niiden toimintamallia.
- Ulkomaiset tuotantoyhtiöt käyttävät Suomea kuvauspaikkana ja suomalaisen elokuva-alan osaamista tuotannoissaan. Käytännössä tämä tarkoittaa useiden ulkomaisten yhtiöiden palveluiden hankintaa suomalaisilta elokuva-alan toimijoilta ja palvelutuottajilta.

Vientitoiminta edellyttää sitä, että alan kansainväliset verkostot toimivat. Olennaista onkin jatkuva yhteydenpito alan kansainvälisiin toimijoihin: tuottajiin, festivaaleihin, myyntiyhtiöihin, levittäjiin ja esittäjiin. Yhteydenpidosta ovat vastuussa sekä

tuotantoyhtiöt että elokuvan vienninedistämisorganisaatiot, kuten Suomen elokuväsäätiö.

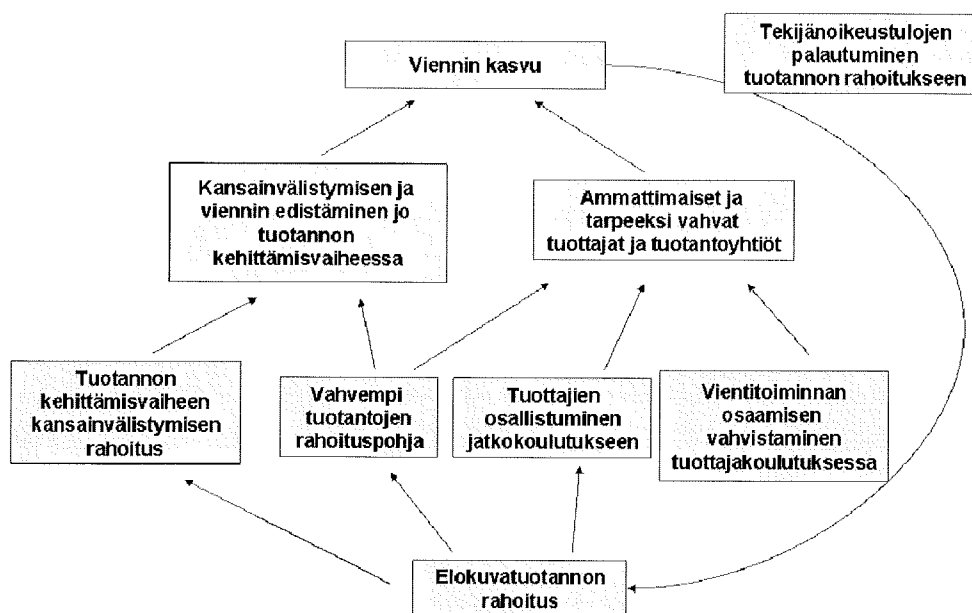
Suomalaista elokuvaa esitellään merkittävillä elokuvafestivaaleilla ja marketeissa, joita varten tuotetaan kansainvälisiä esityskopioita sekä laadukkaita promootiomateriaaleja.

Suomalaisten elokuvien saadessa kaupallisen ensi-illan ulkomailla varmistetaan niille hyvä näkyvyys kohdemaassa.

Vientitoiminnan etenemistä koskeva palaute ja tieto kerätään edelleen levitettäväksi. Kulttuuriala kehittää viennin tilastointia yhteistyönä.

Suomen elokuväsäätiö järjestää vuosittain yhden uuden elokuvan vientitapahtuman ulkomailla sekä yhden Suomessa. Lisäksi elokuväsäätiö toimii yhtenä keskeisenä toteuttajana taiteenalojen yhteisissä vienninedistämistapahtumissa.

Elokuvan viennin kehittämistä koskevat tavoitteet on esitetty tiivistetysti alla olevassa kuviossa.

Kuvio 1. Elokuvan viennin kehittämistä koskevat keskeiset tavoitteet

4 Toimijat ja työnjako

Suomalaisen elokuvan viennin edistämisessä Suomen elokuväsäätiöllä on keskeinen rooli aktiivisen elokuvan viennin edistämisessä ja vientitoiminnan koordinoinnissa. Elokuvasäätiö tukee tuotantoyhtiöiden harjoittamaa vientiä, välittää tietoa viennistä sekä vientitoiminnan mahdollisuuksista sekä luo kontakteja ja saattaa yhteen ulkomaisia ja kotimaisia toimijoita. Päävastuu vientitoiminnasta on tuotantoyhtiöillä itsellään.

Elokuvan vientiä tukevat rahoituksellisesti AVEK ja Media Desk sekä useat ministeriöt (OPM, UM, KTM) ja Tekes.

Elokuvasäätiö tekee yhteistyötä muiden kulttuurialojen tiedotuskeskusten sekä kulttuuri-insituuttien ja Suomen ulkomaisten edustustojen kanssa yhteisen kulttuuriviennin edistämiseksi.

5 Kustannusarvio

Seuraavassa taulukossa on esitettyinä tässä vientistrategiassa ehdotetut toimenpiteet ja niiden kustannukset siltä osin kuin toimenpiteiden toteuttaminen on Suomen elokuvasäätiön vastuulla. Vuonna 2006 elokuvan vienninedistämistä Elokuvasäätiön kautta tuettiin opetusministeriön myöntämällä rahoituksella yhteensä 969 200 eurolla.

Vientistrategian mukaisesti tavoitteena on, että kansainvälisten kopioiden ja promootiomateriaalin tuottamiseen tarkoitettu tuki kasvaisi 10 prosenttiin tuotantotuesta vuoteen 2010 mennessä. Vastaavasti lisärahoitusta tarvitaan elokuvien kansainvälistä myyntiä edistävien vientitapahtumien järjestämiseen ja toteuttamiseen 140 000 – 200 000 euroa vuodessa.

Kustannukset eivät pidä sisällään tuotantoyhtiöiden omia panostuksia vientitoimintaan.

Taulukko 1. Suomen elokuvasäätiön vastuulla olevien vientitoimenpiteiden kustannukset vuonna 2006 ja tavoitetila vuoteen 2010

Toimenpiteet	Vastuu-taho	Nykytila 2006	Tavoite 2010	Rahoitus-lähteet
Yhteydenpito kansainvälisiin toimijoihin ja promootio ulkomailla	SES	633 700	Muutaman prosentin vuotuinen kasvu riippuen uusien kulttuurivientiprojektien kehitymisestä	OPM
Kopioiden ja promootiomateriaalin tuottaminen (SES-tuki)	SES	335 500 (2,4 % tuotantotuesta)	2,7 milj (10 % tuotantotuesta)	OPM
Vientitapahtumat (1–2 vuodessa à 70 000 – 100 000)	SES	–	Tekijänoikeus-tulojen vahvistaminen	OPM KTM

Liite

Seuraavat kaksi tuotantoesimerkkiä valottavat kotimaisen pitkän fiktioelokuvan budjettia, niiden saamia tuotanto- ja kotimaanmarkkinointi- ja levitystukia, työllistämisaikutuksia, verokertymiä valtiolle sekä toisaalta kotimaan myynnin jakautumista teatterilevityksen, VHS/DVD-myyntiin ja VHS/DVD-vuokrauksen kesken.

MENOLIPPU MOMBASAAN (2002)

Tuotantoyhtiö Cinemaker Oy

Ohjaaja Hannu Tuomainen

tuotantobudjetti	1 280 000 €
markkinointibudjetti	230 000 €
Elokuvasäätiön tuet:	
ennakko- ja jälkituki	677 000 €
markkinointi- ja levitystuki	70 000 €
markkinointitestausta	5 000 €
katsojia	
vuokraus / VHS ja DVD	150 000
myynti / VHS ja DVD	3 600 kpl
	29 000 kpl (1/3 DVD)

Elokuva työllisti:
tuotannossa 62 henkilöä
jälkituotannossa 33 henkilöä
markkinoinnissa 10 henkilöä
45 näyttelijää (nimetyt roolihenkilöt)
9 musiikkiartistia
54 muusikkoa
150 nimettyä näyttelijäavustajaa
satoja avustajia

Arvonlisäverokertymä tuotanto-, markkinointi-, esitys- ja levitysvaiheissa 360 000 €. Arvonlisäveroa kertyy elokuvan osalta tuotanto- ja markkinointikustannuksista, kuten tarvittavista hankinnoista ja alihankintapalveluista (ALV 8 %, 17 %, 22 %), teatterilipputulosta (ALV 8 %) sekä VHS- ja DVD-tallenteiden myynti- ja vuokraustoiminnasta (ALV 22 %).

tuloverot	120 000 €
eläkekulut	42 000 €
muut henkilöstösivukulut	24 000 €

Suomen elokuvasäätiön myöntämästä 752 000 € tuesta tuloutui takaisin yhteiskuntaan 480 000 € eli 64 %.

NOUSUKAUSI (2003)

Tuotantoyhtiö Kinotar Oy

Ohjaaja Johanna Vuoksenmaa

tuotantobudjetti	1 040 000 €
markkinointibudjetti	191 000 €
Elokuvasäätiön tuet:	
ennakko- ja jälkituki	623 000 €
markkinointi- ja levitystuki	70 000 €
markkinointitestaus	5 000 €
katsojia	165 000
vuokraus / VHS ja DVD	3 000 kpl
myynti / VHS ja DVD	54 000 kpl (2/3 DVD)

Elokuva työllisti 111 palkansaajaa ja 36 alihankkijaa.

Arvonlisäkertymä tuotanto-, markkinointi-, esitys- ja levitysvaiheissa 440 000 €.

Arvonlisäveroa kertyy elokuvan osalta tuotanto- ja markkinointikustannuksista, kuten tarvittavista hankinnoista ja alihankintapalveluista (ALV 8 %, 17 %, 22 %), teatterilipputulosta (ALV 8 %) sekä VHS- ja DVD-tallenteiden myynti- ja vuokraustoiminnasta (ALV 22 %).

tuloverot	127 000 €
-----------	-----------

Suomen elokuvasäätiön myöntämästä 707 000 € tuesta tuloutui takaisin yhteiskuntaan lähes 570 000 € eli 81 %.